HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

קשיא דר' מאיר אדר' מאיר. דלמ"ד מצי למימר משמיה דאביי אבל למ"ד נכנסין וכהן מד' שעורות הוא למה לן כהן כדי מחיר היינו כדי מחמי"ד כדי"ר שפי' כדוב בני למה נכנסין להסב דהיינו בע"ם. (וגם כן) (ו) לא משמיה דאביי למימר דבני למה נכנסין כל כך בערבי שבתות כמו בזמן שהכהנים טובלין דהיינו מבעוד יום קודם הערב שמש:

קשיא דרבי מאיר אדרבי אליעזר. דלמ"ד מצי למימר משקדם היום וכהנים נכנסין לאכול בתרומתן מד' שעורות הוא. דלמ"ד כ' אליעזר היינו כ' יהושע.

למאן דגני בבית אפל. ופ"ת והלא רבי אליעזר בעי (לקמן ד' ט:) עד שיכיר בין תכלת לכרתי בק"ש של שחרית. וי"ל מ"מ כיון שידע מתי יעלה [ב]עמוד השחר. קודם שיקום ויזמין עלמו כבר הגיע אותו עת: **היה** לך **להתפלל תפלה קצרה**. לכאורה משמע שאין זה הגיונו. דהא קא בעי לקמן (ד' ג.) מאי מיכא בין הגיונו לתפלה קצרה. מ"ל לפי' הקונ' שפי' בכאן דהיינו הגיונו קאמר. אלא ע"כ היינו תפלה מהגיונו כדמפרש לקמן[ו] לרבי עמך מרוזים וכו'. וגם על זה קאמר לעיל מהגיונו אתיין לומר תפלה של ערבי עמך אלא במקום סכנה. ורבי יוסי לית ליה דהוה במקום סכנה פי' במקום לסטים. מדהשיב לו אמאי יפסיקו בעודני דרכים ולית ליה הש"ס אמאי יהרגוני לסטים. ונראה לי כפ"ה תפלה קצרה דהכא היינו הגיונו. ועי"ג לעיל עלה מדבי [ח] מהמלך דמתפלל הגיונו. היינו דוקא בעיר אבל בשדה מותר. והא דלמ"ד לקמן מאי מיכא בין הגיונו לתפלה קצרה. הכי קאמר בין תפלה קצרה לתפלה לחמר בפ' תפלת השחר (דף כט:) כגון ברכי עמך וכו'. אבל ולמי תפלה קצרה דהכא ל"ל הגיונו: **ועונין יהא שמיה הגדול מבורך**.

מכאן יש לתמוה מה שפי' בתמחוי ויטרי יהא שמיה רבא אמיר בעלמא זו תפלה שאנו מתפללין אימתי שאנו כלכתיב (שמות יז) כי יד על כס יה אלא יהא שמו אלא וכסאו אלא עד שיתמה זרעו של עמלק ופירוש כך יהא שמי"ה שם יה רבא כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ואלא ומבורך לעולם הוי תפלה לחברת כלומר ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר בהא בכא יהא שמיה הגדול מבורך מאמר דאנו תפלה אחת היא ואינו יודע מה שאומרי' לכך יאמרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה אחת היא ואנו גדול ואלא אלא יהא שמו גדול ומבורך לעולם הבא. אלא לא נראה לי כלל ואפילו במעשר וכ"ש בשה שהוא למעלה הימנו ואם הוא עושה הראשון שגורם לטהרה שהיא הטבילה אם טבל כראוי וכהלכה הותר לוכל במעשר מיד ואע"פ שעדיין לא בא השמש כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ויסור ממנו שם טמא וחזור להקראות טבול יום ועדיין הוא אסור בתרומה וקדשים ואפי' אם נוגע בהן הוא מטמא כדאמרינן בפרק יציאות השבת (דף יד) טבול יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר אבל לא יהו מטמאין כדתנא בתוספתא טהרות (פרק א') אבא שאול אומר טבול יום תחילה לקדש ר"מ אומר מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וחכמים אומרים כשם שאינו פוסל

ג) ברכ"ף (י"ג, ב) ם"פ יפסיקנו, ג) קול הכרה (וע"ע תוס' מנהלדין יג, ד"ה כמ קון), ד) גי' רש"ס שמו, ה) רש"ל, ו) גי' רש"ל ורש"ס גרים מי נמי, ז) [דף כט:], ח) [לקמן כט. ופ"ש פוסק ד"ה ליימן], ט) [כלאי' שבת יב: ופוטה לג.].

תורה אור השלם

1. וְאַתָּה תִּנָּבֵא אֲלֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְיָ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ הֵידַד כְּדֹרְכִים יַעֲנֶה אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:
ירמיהו כה ל

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה קשיא לרבי מאיר וכו' דהיינו פע"ם אי נמי לפ מפתכת:

גליון הש"ס

גמ' מפני חשד. עיין שבת נה:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. בערבי שבתות בזמן שהכהנים (אוכלים) טובלים שהוא מבעוד יום. ב. בתוס' רי"ש כתב. עמוד השחר אז יוכל לכרוך לאותו שעור. ג. בתוס' רי"ש כתב, שהוא שבת נאה והשטן מקטרג אם היה מבין.

מוסף רש"י

הקב"ה מנענע ראשו וגו'. חס שלמו מומרים נקרים מוסכמת ומסמת, שלרוב טוב מגומין על הפער הזה שהוא מפעיר למחר שניימן, ועכה"פ שעל פה כך עוין הכתוב יגלל פה כמ ה' וכוי רחמיך ה', ומסלין, כשמתחיל האזן ניתגלל, על פה מלא רחמים שהקב"ה מלילתא אגב אורחיה [קס"ל דאיכא] משמרות בדקיעא, וכי יש מלאכים קבועים יודעים בכל משמר ומשמר וכל מה מקלסתו להקב"ה במשמרתה, וכן ביום. וזה שאמ' על כל משמר ומשמר שוגא הקב"ה בארי, שנאמר יי"ר מרומם ישגא, כך פירושו, כיון שכתוב קומי רוני בלילה וג', באילו האשמורות בעת שעומדין ישראל ומפילין רוח ותחנה בת קול יוצא מלפני הקב"ה כאילו שואל, כדכתיב שאוג ישאג על נוהו, ואומ' אוי להם לרשעים כי עונותיהם גרמו שהחרבתי את ביתי ושרפתי את בני, ואפי' הכשרים שבהם כגון דניאל וחנניה וכיוצא בהן, בין הגוים בגללם. (ר' נתן) ר' אליעזר (אומ') סימנין למשמרות הללו, ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תנוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. ואסיקנא ר' אליעזר סוף משמרות קא האשיב, ור' אליעזר לטע'[מיה] דאמר זמן קריאת שמע של ערבית עד סוף האשמורת הראשונה, משעה שחמור נוער יודע שהוא סוף מאשמורת הראשונה ומיכן ואילך אסור לקרוא קריאת שמע. וכן אם היה ישן בבית אפל ושמע לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו יודע ששלמה הלילה, מיכן ואילך מותר לקרוא שמע של שחרית. **והזהיר** ר' יוסי שלמד מאליהו זל"ש שלשה דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפללין בדרך, ואם מתירא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים מתפלל תפלה ק[צרה]. וגם הגיד לו כי כגון זה יונה שמנהמת בכל יום ונשמע מן השמים אוי ששרפתי את ביתי, ופיר' אוי לרשעים שגרמו עונותיהם שיתרחק ביתי והיכלי. ובעת שישראל עונין יהא שמיה רבה מברך, נשמע קול כאילו מלפני הקב"ה אשרי בני המלך שמקלסין את אביהם בביתו, אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כלומר ישראל שנקראו בני אל חי שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ועכשיו גלו בין הגוים. זה שהזכיר על כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, הצורך להודיענו שאין לפני הקב"ה זכר לאומות בעולם אלא לישראל שהקב"ה הרשה לאויב להתגבר כארי על ישראל להחריב נויהו וליתן האויב קולו ורעינה כמו הידד עליהם שעתיד לדרכם כדריכת גת. **תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני החשד.** ואוקימנה בחורבה חדתי אפילו בתרי ופרוצים לא. **ומפני המפולת.** ואוקימנה בחורבה עתיקתא וטבלי' דשיירין ואע"ג דתרי נינהו, במקומן שכיחי מזיקין דמזקי.

דעבדה להא מילתא דזגמא ולא היו עמי המלוות ולא היו מביניהם כולם לשון הקודש לכך תקנוהו בלשון מרגום שהיו הכל מביניהם זה לזה לשונם.

ז) [ר' נתן] ר' אליעזר (אומ') סימנין למשמרות הללו, ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תנוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. ואסיקנא ר' אליעזר סוף משמרות קא האשיב, ור' אליעזר לטע'[מיה] דאמר זמן קריאת שמע של ערבית עד סוף האשמורת הראשונה, משעה שחמור נוער יודע שהוא סוף מאשמורת הראשונה ומיכן ואילך אסור לקרוא קריאת שמע. וכן אם היה ישן בבית אפל ושמע לאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו יודע ששלמה הלילה, מיכן ואילך מותר לקרוא שמע של שחרית. **והזהיר** ר' יוסי שלמד מאליהו זל"ש שלשה דברים, שאין נכנסין לחורבה, ושמתפללין בדרך, ואם מתירא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים מתפלל תפלה ק[צרה]. וגם הגיד לו כי כגון זה יונה שמנהמת בכל יום ונשמע מן השמים אוי ששרפתי את ביתי, ופיר' אוי לרשעים שגרמו עונותיהם שיתרחק ביתי והיכלי. ובעת שישראל עונין יהא שמיה רבה מברך, נשמע קול כאילו מלפני הקב"ה אשרי בני המלך שמקלסין את אביהם בביתו, אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כלומר ישראל שנקראו בני אל חי שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ועכשיו גלו בין הגוים. זה שהזכיר על כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, הצורך להודיענו שאין לפני הקב"ה זכר לאומות בעולם אלא לישראל שהקב"ה הרשה לאויב להתגבר כארי על ישראל להחריב נויהו וליתן האויב קולו ורעינה כמו הידד עליהם שעתיד לדרכם כדריכת גת. **תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני החשד.** ואוקימנה בחורבה חדתי אפילו בתרי ופרוצים לא. **ומפני המפולת.** ואוקימנה בחורבה עתיקתא וטבלי' דשיירין ואע"ג דתרי נינהו, במקומן שכיחי מזיקין דמזקי.

קשיא דר' מאיר אדר"מ תרי תנאי אליבא דר"מ קשיא דר' אליעזר אדר' אליעזר תרי תנאי אליבא דר' אליעזר ואב"א רישא לאו ר' אליעזר היא: עד סוף האשמורה: מאי קסבר ר' אליעזר אי קסבר שלש משמרות הוי הלילה לימא עד ארבע שעות ואי קסבר ארבע משמרות הוי הלילה לימא עד שלש שעות לעולם קסבר שלש משמרות הוי הלילה והא קמ"ל דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא דתניא ר' אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי שנאמר יה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שואג ישאג על נוהו ומימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. מאי קא חשיב ר' אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה מימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי מימנא יממא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעיתא דאמצעיתא ואב"א כולהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי ק"ש לאמן דגני בבית אפל ולא ידע זמן ק"ש אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. אמר רב יצחק בר שמואל משמי' דרב ג' משמרות הוי הלילה [א]ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם: תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח [ב](והמתין לי) עד שסיימתי תפלתי לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתירא הייתי שמא יפסיקו בי[ג] עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת [ג]קול שמנהמת ביונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות ואמר לי חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך ולא זו בלבד אלא [ב]בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא [ד]שמיה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם: ת"ר [ג]מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני חשד ומפני המפולת ומפני המזיקין. מפני חשד ותיפוק ליה משום מפולת בחדתי

[ב]עין יע"ש עם ובכי כיני לריכין בגמור.

ח) טוס"ע סי"ח סימן ק' סעיף ב ג:
ט) טור או"ח סי' ס"ג:
י) ופ"ב מהל' תפלה ס"ו ופ"ח מהלכות ק"ש סימן ס' סעיף ג ג:
יא) טוס"ע או"ח סימן ס' סעיף ג:
יב) טור או"ח סי' ס"ג:
יג) מיי' פ"ג מהל' תפלה ה"ו ופ"ח מהלכות ק"ש סימן ס' סעיף ג ג:
יד) טוס"ע או"ח סימן ס' סעיף ג:

רב ניסים גאון

בתרומה ו)ומעלת הקדש עדיפא מהתרומה שיש בו חיוב כרת והוא חמור יות' מהמיתה ואע"פ ששניהם בידי שמים כדאמרינן (בסוף) [בסוף] מסכת כריתות (דף כג:) דהא איסור מעילה דקל קל במיתה וקדשים איסור חמור בכרת ואתי איסור מעילה דקיל ואייל איסור כרת דחמיר ואיתא נמי בהדי' מקומות מן התלמוד אנו מזכירין מהן מה שעלה בידינו במס' שבת בפ' במה מדליקין (דף כה:) ובפסחים בפ' כל שעה (דף לב:) ובחגיגה בפרק חומר בקודש (דף כה:) ובי[במות בפרק הערל (דף עג:) ובשחיטת חולין (דף לא:) בפרק השוחט אחד בעוף וכסדר הזה נמי אירע להיות דינם במעלות הסומאה כמו שתדע שהשרץ הוא אב הסומאה וכל מה שנגע בו מן החולין נקרא ראשון ומה שנגע בראשון נקרא שני והשני בחולין אינו מטמא שלישי ואינו פוסל ולפיכך קראתו המשנה פסול ולא קראתו טמא לפי שכל ולד טמא שאינו מטמא אחר פסול מיקרי וכל ולד טמא שמטמא אחר הוא שנקרא טמא וזה עיקר ראוי להיזהר בו וכך שנינו במס' טהרות (פ"ב מ"ג) הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ואינו מטמא ויש במקומות הרבה במשנה מה שמסייע לזה והיה ר' עקיבא סובר כי השני בחולין מטמא שלישי דמסורש במס' סוטה (פרק כשם דף כו) אלא על אותה סתם המשנה שהזכרנו אנו סומכין ולא על דבריו של ר' עקיבא ואע"פ שכל התנאין שסובריין (באותו) [באותן] הסתם מנאם במסכת סוטה (דף ל) והעמידם כולם בשיטה אחת וקיימא לן דכל מילתא דאקמה רבנן בשיטה נפקא לה מהלכתא מיהו אין אנו תופסין זה העיקר אלא אם אין אנו מוצאין בתלמוד מה שדוחה אותו עיקר ומסייע דברי אותם התנאים שהעמדנום בשיטה והרי מצינו סיוע לאותם התנאים חדא בהדא מס' דברכות בפ' ואלו דברים (דף נב) דאמרינן התם בשולחן שני עסקינן ואין שני עושה שלישי בחולין ובמס' חולין בפ' השוחט (דף לג) ידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין ובמס' יו"ט בפ' יו"ט שחל להיות ערב שבת (דף יח) אמרינן ולד הטומאה היכא משכחת לה גבי תרומה כהנים זרזיין הן ובפסחים בפרק כל שעה (דף לד ועי' רש"י שם) אמרי כי האי גוונא ואיבעי תימה התם דנגעי בראשון דהוו להו אינהו שני ושני עושה שלישי בתרומה מכלל דבחולין אין שני עושה שלישי ובפרק (ר') [ד] דמס' טבול יום איתא בגי' משניות מסודרות מפני [שהוא] שלישי ושלישי טהור בחולין והזכירו במס' נדה בפרק ראשון (דף ז) אחת מהן ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל (ברכות פרק אין עומדין הלכה א')

ז) [וגם כן] לא משמיה דאביי למימר דבני למה נכנסין כל כך בערבי שבתות כמו בזמן שהכהנים טובלין דהיינו מבעוד יום קודם הערב שמש: **קשיא** דרבי מאיר אדרבי אליעזר. דלמ"ד מצי למימר משקדם היום וכהנים נכנסין לאכול בתרומתן מד' שעורות הוא. דלמ"ד כ' אליעזר היינו כ' יהושע.

למאן דגני בבית אפל. ופ"ת והלא רבי אליעזר בעי (לקמן ד' ט:) עד שיכיר בין תכלת לכרתי בק"ש של שחרית. וי"ל מ"מ כיון שידע מתי יעלה [ב]עמוד השחר. קודם שיקום ויזמין עלמו כבר הגיע אותו עת: **היה** לך **להתפלל תפלה קצרה**. לכאורה משמע שאין זה הגיונו. דהא קא בעי לקמן (ד' ג.) מאי מיכא בין הגיונו לתפלה קצרה. מ"ל לפי' הקונ' שפי' בכאן דהיינו הגיונו קאמר. אלא ע"כ היינו תפלה מהגיונו כדמפרש לקמן[ו] לרבי עמך מרוזים וכו'. וגם על זה קאמר לעיל מהגיונו אתיין לומר תפלה של ערבי עמך אלא במקום סכנה. ורבי יוסי לית ליה דהוה במקום סכנה פי' במקום לסטים. מדהשיב לו אמאי יפסיקו בעודני דרכים ולית ליה הש"ס אמאי יהרגוני לסטים. ונראה לי כפ"ה תפלה קצרה דהכא היינו הגיונו. ועי"ג לעיל עלה מדבי [ח] מהמלך דמתפלל הגיונו. היינו דוקא בעיר אבל בשדה מותר. והא דלמ"ד לקמן מאי מיכא בין הגיונו לתפלה קצרה. הכי קאמר בין תפלה קצרה לתפלה לחמר בפ' תפלת השחר (דף כט:) כגון ברכי עמך וכו'. אבל ולמי תפלה קצרה דהכא ל"ל הגיונו: **ועונין יהא שמיה הגדול מבורך**.

מכאן יש לתמוה מה שפי' בתמחוי ויטרי יהא שמיה רבא אמיר בעלמא זו תפלה שאנו מתפללין אימתי שאנו כלכתיב (שמות יז) כי יד על כס יה אלא יהא שמו אלא וכסאו אלא עד שיתמה זרעו של עמלק ופירוש כך יהא שמי"ה שם יה רבא כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ואלא ומבורך לעולם הוי תפלה לחברת כלומר ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר בהא בכא יהא שמיה הגדול מבורך מאמר דאנו תפלה אחת היא ואינו יודע מה שאומרי' לכך יאמרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה אחת היא ואנו גדול ואלא אלא יהא שמו גדול ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה מדקאמר בהא בכא יהא שמיה הגדול מבורך מאמר דאנו תפלה אחת היא ואינו יודע מה שאומרי' לכך יאמרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה אחת היא ואנו גדול ואלא אלא יהא שמו גדול ומבורך לעולם הוי תפלה לחברת כלומר ומבורך לעולם הבא. וזה לא נראה לי כלל ואפילו במעשר וכ"ש בשה שהוא למעלה הימנו ואם הוא עושה הראשון שגורם לטהרה שהיא הטבילה אם טבל כראוי וכהלכה הותר לוכל במעשר מיד ואע"פ שעדיין לא בא השמש כדכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ ויסור ממנו שם טמא וחזור להקראות טבול יום ועדיין הוא אסור בתרומה וקדשים ואפי' אם נוגע בהן הוא מטמא כדאמרינן בפרק יציאות השבת (דף יד) טבול יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר אבל לא יהו מטמאין כדתנא בתוספתא טהרות (פרק א') אבא שאול אומר טבול יום תחילה לקדש ר"מ אומר מטמא את הקדש ופוסל את התרומה וחכמים אומרים כשם שאינו פוסל

ו) עיין לר"י שם ובכי כיני לריכין בגמור.